

Mongolia

Mongolia jest państwem azjatyckim położonym między Rosją a Chinami. Ten górzysto-stepowy kraj rozciąga się na obszarze pięciokrotnie większym od Polski (powierzchnia 1,56 mln km²), a liczy zaledwie ponad 2 miliony mieszkańców. Zdecydowaną większość stanowią Mongołowie (Chata), a do najbardziej znanych mniejszości narodowych należą Kazachowie, mieszkający w zachodnich ajmakach (województwach) kraju. Mongołowie w przeważającej mierze są wyznawcami buddyzmu tybetańskiego (lamaizmu), ale można spotkać jednocześnie bardzo wielu ludzi, którzy w różnych sytuacjach życiowych korzystają z porad, a nawet pomocy, szamanów.

Najstłynniejszym przedstawicielem narodu mongolskiego był potężny średniowieczny władca Czyngis Chan, który nie tylko doprowadził do konsolidacji różnych plemion mongolskich, ale uczynił swoje imperium najpotężniejszym i najrozleglejszym państwem w dziejach świata (podbił znaczną część Azji, między innymi Chiny, a nawet dotarł do Europy). Współcześnie pamięć o legendarnym przywódcy państwa mongolskiego możemy dostrzec na każdym kroku: na rzeźbie przed parlamentem w Ułan Bator, na znaczkach pocztowych, na koszulkach oferowanych zagranicznym turystom czy na ulicznych billboardach. Jednak o dawnej potędze mongolskiego imperium przeczytamy tylko w opracowaniach historycznych.

Przyroda

Chociaż w Mongolii można podziwiać różne pejzaże, łączy je jedno – dookoła widać same góry i płaskowyże. Góry te jednak są bardzo zróżnicowane, a krajobraz urozmaicają dodatkowo liczne jeziora o krystalicznie czystej wodzie. Na zachodzie kraju góry charakteryzują się surowym klimatem, a roślinność jest bardzo uboga – szczyty Ałtaju sięgają ponad 4000 metrów nad poziomem morza. Na przestrzeni dziesiątków czy nawet setek kilometrów nie rosną żadne drzewa, a opady śniegu w sierpniu nie należą tam do rzadkości. Zmorą pasterzy na tych obszarach

są skalne wilki, a wśród zwierząt hodowlanych popularne są, lubiące surowy klimat, jaki. Na północy kraju, w okolicach najstynniejszego i największego jeziora Chubsuguł, rosną lasy modrzewiowe, a kraina ta nosi nazwę Czerwonej Tajgi. W tych stronach spotkamy ciekawą grupę Caatanów – pasterzy reniferów. Z kolei na południu Mongolii występuje pustynia Gobi, choć wcale nie jest tam gorąco – poranki witają nas, a wieczory żegnają chłodnym, rześkim powietrzem. Przy pokonywaniu gigantycznie wielkich, piaszczystych obszarów Gobi niezastąpione są wielbłądy, które zresztą zobaczyć można w prawie całej Mongolii.

Ludzie

Półowa 2-milionowej społeczności państwa mieszka w stolicy kraju, Ułan Bator, zaś pozostali, niezależnie od obszaru zamieszkania czy przynależności etnicznej, są pasterzami. Mongolscy nomadzi od setek lat, niezależnie od pory roku, niestrudzenie przemieszczają się z miejsca na miejsce w poszukiwaniu trawy dla swoich zwierząt. W górach Ałtaju, najbardziej oddalonej na zachód części kraju, mieszkają przedstawiciele wielu grup religijnych, etnicznych i narodowych. Wśród nich najliczniejsi są Kazachowie – wyznawcy islamu, słynni myśliwi, którzy posiadli sztukę tresowania sokołów. Na zachodzie kraju mieszkają Ojraci (tzw. Mongołowie Zachodni), wśród których spotkamy przedstawiciele niewielkich grup etnicznych: Urianchajów, Tuwińczyków, Zachczynów czy Miangatów. Ci ostatni szczycą się średniowiecznym pochodzeniem i historycznymi związkami z Czyngis Chanem. Jednak najliczniejszą grupą, zamieszkującą większość kraju, są Mongołowie Chałcha (ponad 80%).

Życie codzienne

Pasterze wędrują przez cały rok, przemieszczając się między czterema głównymi pastwiskami: zimowymi, wiosennymi, letnimi i jesiennymi. Niezależnie od pory roku, mieszkają w jurtach, których drzwi są zawsze zwrócone na wschód. Pośrodku jurty znajduje się palenisko – Mongołowie darzą ogień wielkim szacunkiem. Prawa strona jest domeną pani domu, lewa królestwem gospodarza. Na wprost wejścia znajduje się rodzinny ołtarzyk – to tutaj sadza się najbardziej honorowych gości i seniorów rodu. Przybysza należy obowiązkowo poczęstować *sutej caj* – herbatą z

mlekiem i solą oraz *arhi* – alkoholem uzyskanym z fermentacji mleka. Mężczyźni celebrują także wążanie tabaki – z namaszczeniem częstują się nawzajem tą używką, wyrażając w ten sposób szacunek dla gościa.

Na co dzień Mongołowie chodzą w *deeli* – długim chatacie przewiązanym w pasie kolorowym materiałem. Na nogi zakładają wysokie, skórzane, zdobione buty z noskami zawiniętymi ku górze. Często noszą także nakrycie głowy – czapkę, kapelusz, a kobiety chustkę.

Dzień koczowników zaczyna się wcześnie rano. Pierwsza wstaje gospodyni, rozpala ogień, gotuje herbatę i kropi nią w powietrze – to ofiara dla duchów z prośbą o pomyślność na cały dzień. Gospodarz, po wstaniu, pije herbatę, zjada tradycyjne potrawy (*boorcog* – rodzaj bułeczek smażonych na głębokim tłuszczu oraz *aruul* – twaróg, twardy jak kamień), a następnie udaje się na cały dzień ze stadami w góry. Na obiad i kolację pasterze zjadają mięso (głównie baraninę, koninę, mięso kozy lub jaka) gotowane bez przypraw lub rodzaj tłustego bulionu z kawałkami mięsa i domowo zagniatanym makaronem.

Zabytki

Koczowniczy styl życia mieszkańców stepów oraz burzliwe losy Mongolii w XX wieku (wskutek represji komunistycznych w latach 20. rozstrzelano 30% populacji kraju, zniszczono klasztory buddyjskie i przedmioty kultu, represjonowano szamanów) przyczyniły się do tego, że w kraju potomków Czyngis Chana nie zachowało się zbyt wiele zabytków. Klasztory, które przetrwały burze dziejowe, przerobiono na magazyny lub szpitale psychiatryczne. Do najcenniejszych zabytków Mongolii należy historyczna stolica Harchorin w centralnej Mongolii – pierwsza stolica państwa założona przez Czyngis Chana. W tym miejscu możemy podziwiać klasztor Erdene Dzuu, którego pierwsze świątynie powstały już w XVI wieku. Największe skupisko zabytków znajduje się jednak w Ułan Bator. W centralnej części miasta położony jest najświętniejszy klasztor buddyjski w Mongolii o nazwie Gandan. I chociaż wiele pięknych budynków, posągów Buddy oraz malowideł religijnych zostało zniszczonych, kompleks klasztorny odzyskuje dawną świetność. W najwyższej, kilkukondygnacyjnej świątyni wznosi się piękny 25-metrowy pończacany posąg Czenrezi, a w pobliżu stoi piękna *gompa* (świątynia) Wajradara. Atrakcją turystyczną

stolicy jest Pałac Zimowy Bogdo Chana – siedziba mongolskiego władcy z początku XX wieku, stuletni klasztor Czojdzin-lamy – wyroczni państwowej oraz Muzeum Zanabazara – twórcy stylu mongolskiego w rzeźbie religijnej – gdzie możemy podziwiać arcydzieła mongolskiej sztuki: posągi Buddy, malowidła religijne (*thanki*) oraz znaleziska archeologiczne.

Opracowanie: Karolina Szmigielska, Łukasz Smyrski